

Козьміна Н.А., Кравченко Т.В.

*НТУУ «КПІ», факультет лінгвістики, кафедра англійської мови технічного
спрямування №1*

Переклад дієслів семантичного поля, що позначає розумову діяльність.

Ментальні дієслова та дієслова, що позначають *розумову діяльність*, що поєднуються між собою в складі функціонально-семантичного поля, характеризуються спільністю значення. Структурні елементи ментального поля так чи інакше співвідносяться з поняттям мислення. Дієслова *розумової діяльності* називають не просто процес мислення, але й містять у своїй семантиці елементи його опису, що свідчить про наявність базової семантичної моделі, пов'язаної з відбиттям структури розумового процесу: суб'єкт мислячий, сам процес думки, об'єкт думки.

Семантична група *розумової діяльності* охоплює такі типи дієслів: 1) дієслова пізнання, у семантиці яких є вказівка на придбання знання; 2) дієслова знання та дієслова пам'яті, що мають вказівку на збереження пізнаного.

Працюючи з даною семантичною групою дієслів, ми намагалися проводити порівняльний аналіз лексико-семантичних модифікацій, які використовувались різними перекладачами текстів художньої літератури для того, щоб адекватно і доступно передати їх зміст.

Можна констатувати, на базі проведеного нами аналізу, що дуже часто перекладачі вдаються до такого прийому як звуження або конкретизація значення. Наприклад: англійське дієслово *to imagine*, яке означає—*викликати у своїх думках, своїй свідомості який-небудь образ, картину, дію тощо*, можна перекласти як *схимерити*. Словникове значення цього слова—*мати дивовижні примхи, вигадки чий-небудь, поводитися дивно, нарешті вигадати, створити щось після довгих роздумів*, тому воно вносить в речення мови перекладу негативну емпфузу (*довго думав перш ніж уявити*). У цьому випадку конкретизується значення вихідної одиниці *to imagine* відповідно до контексту,

адже міра інформаційної впорядкованості вихідної одиниці *to imagine* є нижчою за міру впорядкованості відповідній їй за змістом одиниці *схимерити* в мові перекладу.

Іншим яскравим прикладом звуження значення та конкретизації може бути наступний переклад, де англійське дієслово *to guess* - *доходити до правильної думки, висновку про когось, щось, керуючись якимись прикметами, ознаками* - передається українською мовою як *завбачувати*. Словникове значення цього слова: *завбачувати—знати наперед, на основі певних фактів робити передбачення, віщувати*. Перекладений варіант дієслова *to guess* суперечить його словниковому значенню, але підходить до контексту та вносить в нього позитивну емфазу. У цьому випадку ми можемо спостерігати підвищення експресивності та конкретизації образу у перекладеному реченні, чого б не було, якби перекладач вирішив скористатися нейтральним варіантом та передати дієслово *to guess* на українську мову як *здогадуватися*. Тому, можна говорити про те, що вихідна одиниця *to guess* володіє значним ступенем інформаційної невизначеності та значною мірою залежить від контексту. У даному випадку перекладач передає не стільки саме слово, стільки конкретний варіант його значення в даному контексті.

Це можна пояснити національно-культурними особливостями специфіки дієслів *розумової діяльності* української мови, семантика якої схиляється до лаконічності та точності, в той час як одні й ті ж самі дієслова англійської мови даної категорії, як правило, можуть мати декілька абсолютно різних значень.

Рідше спостерігався такий прийом як генералізація значення, лексико-семантична трансформація розширення.

Англійський вираз *to cut ones way*, словникове значення якого - *нарешті зрозуміти щось, після довгого осмислення, второпати щось* - в одному з прикладів перекладається як *розуміти*, що означає—*сприймати, осягати розумом, усвідомлювати ідею, зміст чого-небудь написаного, прочитаного, сказаного*. Можна побачити, що при перекладі вихідне значення яке є більш емпатичним, нейтралізується і втрачає свою емоційно-оціночну маркованість.

Приклади, що демонструють застосування прийому антонімічного перекладу, також заслуговують особливої уваги. (Наприклад: *to remember* - *зберігати в пам'яті, усвідомлювати*, перекладається на українську мову як *не забувати*.) Причиною цього є конфлікт між поєднанням лексичних та граматичних мовних одиниць в вихідній мові та в мові перекладу. У деяких випадках рішення використати антонімічний переклад при передачі певного дієслова українською мовою є правильним, адже інколи повний переклад призводить до певного буквалізму, обтяжує контекст та знищує образність.

Література:

1. Исследования по этимологии и семантике. Том II, кн. 1 Автор: Топоров В.Н. Издательство: Языки Славянских Культур Год: 2006
2. Проблемы фразеологической и лексической семантики: сб. науч. тр. Автор: коллектив авторов Издательство: ООО «ИТИ ТЕХНОЛОГИИ» Москва) Год: 2004
3. Семантическая структура слова как компонент семантической структуры высказывания. – Семантическая структура слова. Психолингвистические исследования. М., 1971.
4. А. Тарский. Введение в логику и методологию дедуктивных наук. М., 1948.
5. Н.И.Толстой. Некоторые проблемы сравнительной славянской семасиологии. – Славянское языкознание. VI Международный съезд славистов: Доклады советской делегации. М., 1968.